

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Vastausosoite: MmV@eduskunta.fi

Asia: HE 100/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Määräaika: 29.2.2024 klo 12.00 mennessä.

Tenon kiinteistönomistajat ry. kiittää mahdollisuudesta lausua valiokunnasanne käsiteltävästä asiasta.

Tenon kiinteistönomistajat ry:n lausunto

Saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamista koskeva hallituksen esitys eduskunnalle poikkeaa Suomen lainsäädäntömenettelystä. Tässä lausunnossamme perustelemme lisäksi, että lakiesitys ei ole Suomen perustuslain mukainen.

Poikkeuksellista lainsäädäntöä

Hallituksen esityksen 5.1 kohdassa todetaan: *"Ottaen huomioon, että vaaliluetteloon merkitsemisen kriteerit, eli oikeus määrätä omasta jäsenyydestään on saamelaisten itsemääräämisoikeuden ytimeen kuuluva asia, ainoastaan saamelaiskäräjien hyväksymä muotoilu on mahdollinen. Nyt esitetty muotoilu on saamelaiskäräjien hyväksymä".*

Suomen valtiosäännön Luku 6 (Lainsäädäntö) ei tunne mitään tahoa, jolla voisi olla ennakkotarkastusoikeus eduskunnan säätämään lakiin siitä riippumatta, mitä laki käsittelee. Tämän seikan lisäksi valtiojärjestyksen perusteisiin kuuluva PL 3 § määrää: *"Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta, joka päättää myös valtiontaloudesta".*

On poikkeuksellista ja myös perustuslain (PL 3 §) selkeän määräyksen kanssa ristiriitaista, että lakiesityksessä perustellaan lain sisältöä tietyn henkilöryhmän ennakolta hyväksymän

muotoilun mukaisena ja että se olisi ainoa mahdollinen muotoilu. Se asettaa eduskunnan tilanteeseen, jossa hallituksen esitys on joko hyväksyttävä tai hylättävä. Tenon kiinteistönomistajat ry. kannattaa hylkäämistä lausunnossamme esittämillämme perusteluilla.

Saamelaiskäräjien toimivalta

Lakitekstin 5 §:n (Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta) ensimmäinen momentti: *"Saamelaiskäräjien tehtävänä on päättää saamelaisten omaa kieltä, kulttuuria ja asemaa alkuperäiskansana koskevista asioista ja hoitaa näihin liittyviä tehtäviä. Muissa asioissa saamelaiskäräjät edistää saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista".* Tämä momentti laajentaa saamelaiskäräjien toimivaltaa sekä asemaa perustuslain 121 §:n sanamuodosta saamelaisia alkuperäiskansana koskeviin asioihin ja myös itsemääräämisoikeuden toteutumisen edistämiseen.

Perustuslain 121 §:ssä määrätään saamelaisten oikeudesta kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskevaan itsehallintoon. Kyseinen perustuslain määräys kuuluu valtiosäännön Lukuun 11 (Hallinnon järjestäminen ja itsehallinto). Samassa perustuslain pykälässä (PL 121 § Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto) määrätään muistakin, rinnakkaisista itsehallinnoista, jotka siten kaikki on tarkoitettu toimimaan omilla määritellyillä hallinnon osa-alueilla. Saamelaisten itsehallinnon ala on siis kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto saamelaisten kotiseutualueella. Lakipykälän otsikon mukaisesti saamelaisten itsehallinto kuuluu *"muu alueellinen itsehallinto"* aihepiiriin.

Lakiesityksen tarkoittama itsemääräämisoikeus ei ole Suomen perustuslain mukainen käsite eikä menettelytapa, vaan se tulee kansainvälisistä sopimuksista. Missä määrin tämä itsemääräämisoikeus voi syrjäyttää Suomessa asuvien ihmisten perusoikeudet ja myös perustuslaissa määrätyt itsehallinnon muodot paikallishallinnossa, kuten kunnissa?

Suomea sitovista kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista todetaan (HE 109/1993): *"Sopimuksille on ominaista, että ne jättävät valtiolle tietyn harkintamarginaalin, jonka puitteissa ne voivat säännellä ja jossain määrin rajoittaa oikeuksia ilman, että niiden katsottaisiin syyllistyvän kansainvälisen velvoitteen rikkomiseen. Ihmisoikeussopimukset jättävät yleensä valtion harkintaan myös sen, minkä tasoilla säännöksillä ihmisoikeutta koskeva valtiosisäinen sääntely tapahtuu. Perustuslain perusoikeussäännökset puolestaan määrittävät keskeisesti juuri valtiosisäisen normihierarkkisen tason, jolla perusoikeuksia voidaan rajoittaa tai niistä poiketa taikka niiden käyttämistä säännellä. Suomessa perusoikeuksia koskevan tarkemman sääntelyn tulee tapahtua eduskuntalailla. Syvälle käyvät perusoikeuksien rajoitukset taas säännönmukaisesti edellyttävät perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä. Perustuslaissa perusoikeuksiin puuttumiselle asetetaan usein pidemmälle meneviä rajoituksia kuin kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista johtuu (alleviivaus tässä)".*

Käsiteltävän hallituksen esityksen laatijoiden olisi tullut selvittää huolellisesti kansainvälisten sopimusten ja Suomen perustuslain välinen suhde. Perustuslakivaliokunnan edellä esitetty linjaus (HE 109/1993) on perusoikeusuudistuksen säätämisperusteista. Tämän lakiesityksen käsittelyssä suhde on tarkennettava eduskunnan valiokuntien käsittelyssä.

Suomen perustuslaki ei tunne saamelaiskäräjiä emmekä pidä selvänä, että tämän lakiesityksen mukaisesti yksistään saamelaiskäräjät voisi valitsemansa äänioikeusryhmän kanssa kattaa kaikkien saamelaisten perustuslaillisen oikeuden kieltään ja kulttuuriaan koskevaan itsehallintoon saamelaisten kotiseutualueella.

Lakiesitys on yksipuolinen ja syrjivä

Saamelaiskäräjälakiesitys on yksipuolinen ja syrjivä, koska siinä Inarinsaamelaisten ja metsäsaamelaisten oikeudet on kokonaan jätetty huomiotta ja kaikkien Suomessa asuvien henkilöiden lähes kaikki perusoikeudet vaarannetaan antamalla suppealle, muutaman tuhannen henkilön ryhmälle laaja neuvottelu-oikeus viranomaisien kanssa käytännössä kaikista asioista saamelaisten kotiseutualueella.

Hallituksen esitystä on ollut valmistelemassa vain suppea, lähinnä saamelaiskäräjien hallituksen politiikkaa ajava kokoonpano. Hallituksen esitystä laadittaessa ei asiantuntemusta elinkeinoista eikä alueella omaisuusarvoisia eriä omistavilta tahoilta ole ollut käytössä.

Hallituksen esityksestä puuttuvat vaikutusarviot esityksen mukaisen lain tosiasiallisista vaikutuksista suomessa asuvien ihmisten perusoikeuksien turvaamiin asioihin, kuten yhdenvertaisuuteen, omaisuudensuojaan, asuinpaikan vapauteen ja elinkeinon harjoittamiseen. Lakitekstistäkin puuttuvat selkeät rajoitukset esitetyn itsemääräämisoikeuteen laajennetun itsehallinnon toimintavaltuuksille.

Laki on laadittu ulkoparlamentaarisen, suppean henkilöryhmän vaatimuksesta. Kansainvälinen painostus Suomen valtioneuvostolle perustuu, tunnettujen maiden kaltoin kohdeltujen alkuperäisväestöjen kohtaloihin.

Suomessa saamelaiset ovat yhdenvertaisessa asemassa ja heidän kielensä ja kulttuurinsa suoja on valtiojärjestyksen perusoikeusjärjestelmän suojaama. Perustuslain 121 §:n mukainen saamelaisten kielen ja kulttuurin itsehallinto on toteutettava siten, ettei Suomen muita perustuslain mukaisia velvoitteita sivuuteta.

Taustaa

Saamelaisten kotiseutualueella asuu tilastotietojen mukaan n. 2 500 saamelaiskäräjillä vaalikelpoista saamelaista ja yli 8 000 muuta suomalaista henkilöä. Tämän lisäksi olemme arvioineet, että kyseisellä maantieteellisellä alueella on noin 150 000 muiden Suomessa asuvien ja osin myös ulkomailla asuvien henkilöiden kiinteistöomistuksia.

Näin ollen alueen yksityisistä kiinteistöistä, niiden maa- ja vesipalstoista sekä lukumäärältään että pinta-alaltaan suurimman osan voidaan olettaa olevan muiden henkilöiden kuin saamelaiskäräjälaissa määriteltyjen saamelaisten henkilöiden omistuksessa. Tässä lakiesityksessä tämäkin asia on jäänyt selvittämättä.

Konkreettisesti tilanne on esillä Tenojoen kalastuksen sääntelyssä, jossa lain laadinnan ja soveltamisen lähtökohtana on pidetty saamelaiskäräjien neuvotteluoikeutta sekä saamelaisten kulttuuriinsa lukeman kalastuksen suojaa. Tämän saamelaiskäräjälain luonnoksen mukaisia saamelaisten oikeuksia on sovellettu ja sovelletaan pääosin yksityisesti (n. 90 %) omistettuun Tenojoen suomenpuoleiseen vesialueeseen sivuuttaen yksityisten henkilöiden omaisuudensuojan perusoikeuden (PL 15 §). Samoin on tapahtunut henkilöiden yhdenvertaiselle kohtelulle (PL 6 §), vapaudelle valita asuinpaikkansa (PL 9 §) sekä elinkeinon vapaudelle (PL 18 §). Soveltaminen on lainsäädännössä tehty asuinpaikkaperiaatetta soveltaen ja siten on kierretty perustuslain säätämisyjärjestys, joka selkeästi vaaditaan, mikäli ihmisten perusoikeuksia rajoitetaan perustuslakivaliokunnan linjaamien perusoikeuksien yleisten rajoitusehtojen vastaisesti.

Saamelaiskäräjälain lakitekstissä sekä lain perusteluissa (HE 100/2023 vp) ei ole riittävästi huomioitu sitä, että saamelaisten kotiseutualue ei ole tosiasiaassa saamenmaa, vaan on osa Suomen valtakuntaa ja jossa valtakunnan osassa asuu pääosaltaan muita henkilöitä, kuin saamelaiskäräjälain luonnoksessa määritellyjä saamelaisia. Alueen hallinto on erikseen hoidettu ja hoidetaan Suomen hallinnosta säädetyn mukaisesti, joten alueen kunnilla ja eräillä muilla toimijoilla on myös perustuslain mukainen itsehallinto.

Lakiesityksessä kartalle merkitty soveltamisalue eli saamelaisten kotiseutualue on erittäin tärkeä kaikkien suomalaisten yksityisesti ja valtion omistamien metsävarojen, hiilivarojen, vesivarojen, matkailuelinkeinon, liikenneinfran (kuten lentokentät), merkittävien investointien (voimalaitokset, tutkimusasemat ym.) muodossa Suomen huoltovarmuuteen, Suomen maanpuolustukseen ja muidenkin valtionhallintoon liittyvien asioiden vuoksi.

Saamelaiskäräjälain lähes 200 sivuisessa hallituksen esityksessä ei tälle kokonaisuudelle ole juurikaan ajatusta uhrattu. Olisi tärkeää, että lain perusteluissa olisi selkeästi tuotu esiin aluehallinnon, Suomen itsemääräämisoikeuden, suomalaisten henkilöiden yhdenvertaisen kohtelun ja yksityisen sekä Suomen valtion yhteisen omaisuuden merkitys ja suoja.

Saamelaiskäräjälain sekä saamelaiseen perusteeseen liittyvän muun Suomen lainsäädännön tarkoituksena pitäisi olla turvata saamelaisille itselleen oikeus ylläpitää ja suojella Suomessa asuvan n. 10 000 saamelaiseksi itsensä tuntevan henkilön kieltä ja kulttuuria.

Suomen perustuslain kielen ja kulttuurinsuojaan liittyvän perusoikeuden (PL 17 § : Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin) kolmantena momenttina on perusoikeusuudistuksen yhteydessä vuonna 1995 hyväksytty periaate: *"Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan"*.

Perusoikeusuudistuksen hyväksymisen yhteydessä Suomen eduskunnalle on esitetty lain perusteissa (HE 309/1993) selvennys, jonka viimeinen lause on: *"Toisaalta säännös ei merkitsisi siinä tarkoitettujen ryhmien oikeutta omaan kulttuuriinsa vedoten poiketa suomalaisen oikeusjärjestyksen asettamista säännöistä"*.

Vastaavasti perustuslain 121 §:n neljännessä momentissa säädetään: *"Saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään"*. Saamelaiskäräjälain tarkoituksena on toteuttaa lähinnä tätä Suomen perustuslain muuta alueellista itsehallintoa koskevaa määräystä ja tarkemmin sen neljännen momentin kieltä ja kulttuuria koskevaa itsehallintoa. Perusoikeuttahan (PL 17.3 §) saamelaiskäräjälaki ei voi normaalina lakina muuttaa tai täsmentää eikä myöskään sen ylläesitettyä säätämisperustetta voi lailla muuttaa.

Hallituksen esityksen kohtaan 2.1 (Perustuslaki sekä Suomea sitovat ihmisoikeusvelvoitteet) on jätetty kirjaamatta kyseinen perusoikeuden säätämisperuste, vaikka muita osia perustuslakivaliokunnan perusteista (HE 309/1993 vp) siinä on kirjattu.

"Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan" (PL 17.3 §) merkittävä säätämisperuste on siis: *"Toisaalta säännös ei merkitsisi siinä tarkoitettujen ryhmien oikeutta omaan kulttuuriinsa vedoten poiketa suomalaisen oikeusjärjestyksen asettamista säännöistä"* (HE 309/1993 vp). Tämä peruste tulee kyseiseen kohtaan (HE, luku 2.1) lisätä ja myös selventää ja analysoida sen oikeustieteellistä merkitystä.

Historiallinen näkökulma

Historiantutkimuksen nykytiedon mukaa saamelaisten kotiseutualueeksi määritellyllä alueella on ollut asutusta jo noin 10 000 vuotta sitten eli arviolta 8 000 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Tieto perustuu Tenojoen Alakönkään ja Vetsijärven Sujalan kaivauksissa löydettyyn arkeologiseen materiaaliin. Saamelaisten on eri lähteiden mukaan arvioitu saapuneen Suomen alueelle noin vuoden 500 tienoilla ennen ajanlaskun alkua. Samoihin aikoihin suomalaisten esi-isien kanssa. Milloin ja mitä reittiä pitkin saamelaiset olisivat saavuttaneet nykyisen saamelaisten kotiseutualueeksi merkityn maantieteellisen alueen, ei lähteistä selviä. Historiantutkimus tulee toivottavasti täsmentämään näitäkin asioita.

Alueella on nykytiedon perusteella ollut kuitenkin muuta asutusta jo jopa 7 000 vuoden ajan ennen saamelaisten saapumista.

Saamelaiset eivät asu alkuperäisellä alueellaan, vaan jopa tuhansien kilometrien päässä siitä. Nykytiedon mukaan saamelaiset olisivat peräisin suomalaisten kanssa samoilta alueilta nykyisen Venäjän valtakunnan alueelta.

”Tältä alueelta lähtivät ensin liikkeelle saamelaisten esivanhemmat. Nämä tekstiilikeramiikkaa valmistaneet ja kielellisesti pohjoista länsiuralilaista kieltä puhuneet ryhmät lähtivät luoteeseen Volgan keski- ja yläjuoksun alueelta 1700–1300-luvuilla ennen ajanlaskun alkua. Liikkumiseensa ryhmät käyttivät ikivanhoja kulkureittejä pitkin Pohjois-Venäjän jokia. Osa näistä ihmisistä sijoittui Karjalaan, Laatokan ja Ilmajärven välimaille ja vielä idemmäs. Yhdestä näistä Sisä-Suomen järviolueelle päätyneistä ryhmistä muodostuivat myöhemmin saamelaiset” (Wikipedia 2024).

Valtion taloudellinen vastuu ja taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esityksen lakitekstin (2 §) mukaan valtion talousarviossa on varattava riittävä määräraha tässä laissa tarkoitettuihin tehtäviin. Toisaalla lain perusteluissa (HE, luku 2.12) kerrotaan, että saamelaiskäräjien virkamiehiin, virkoihin ja virkasuhteeseen sovelletaan, mitä valtion virkamiehistä, viroista ja virkasuhteesta säädetään ja määrätään. Henkilöstön palvelussuhteen ehdoista on vastaavasti voimassa mitä valtion palvelussuhteen ehdoista säädetään, määrätään tai sovitaan. Muilta osin lain kirjaus on lähinnä avoin lupaus tarkemmin rajoittamattomalle rahoitukselle Suomen valtion varoista. Sosiaali- ja terveyslainsäädännön uudistuksen kokemuksista johdettuna tämä saattaa muodostua ongelmaksi, kun saamelaiskäräjäillä ollaan rakentamassa kuitenkin käytännössä valtion hallinnon kaltaista itsehallintoa muutaman tuhannen henkilön erityisryhmän kieltä ja kulttuuria varten.

Hyvinvointiin, huoltovarmuuteen ja muihin Suomen valtiolle merkittäviin hankkeisiin liittyvät investoinnit, kuten Jäämeren rata, sähkölinjat, tuuli- ja vesivoima, kaivostoiminta ja monet muut tulevat entisestään hankaloitumaan tämän lakiesityksen myötä, ellei niitä suojaavia kirjauksia edes hallituksen esitykseen tehdä.

Lakitekstin 5 §:n (Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta) viides momentti: *”Tehtäviinsä kuuluvissa asioissa saamelaiskäräjien on osaltaan turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Saamelaiskäräjien on kohdettava kaikkia ihmisiä yhdenvertaisesti ja sukupuolten tasa-arvoa edistäen sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään”*. Tämä momentti on erittäin epäselvä. Lakiehdotuksessa ja sen perusteluissa olisi selvemmin täsmennettävä Suomen valtion ja suomalaisten oikeuksien pysyvyys myös pohjoisimmassa osassa Suomea.

Hallituksen esityksessä on seuraava viittaus Nagoyan pöytäkirjaan:

Vuonna 2010 asiasta hyväksyttiin oikeudellisesti sitova pöytäkirja. Biodiversiteettisopimukseen liittyvä Nagoyan pöytäkirja geenivarojen saannista ja saatavuudesta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaisesta ja tasapuolisesta jaosta (SopS 46–47/2016) edellyttää, että valtio ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin varmistaakseen alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen mahdollisuudet osallistua prosessiin ja antaa suostumuksensa silloin, kun on kyse heidän hallussaan olevista geenivaroista tai niihin liittyvästä perinteisestä tietämyksestä (HE s. 37).

Kun saamelaisten kotiseutualueella asuu pääosin muita, kuin saamelaisia henkilöitä tulee olemaan haasteellista määritellä Nagoyan pöytäkirjan mukaisten geenivarojen omistusta ja hallintaa. Tässä kohdin haluamme viitata uudelleen myös lausuntomme kohtaan historiallinen näkökulma. Koska saamelaisten kotiseutualueella on ollut nykyisen historiakäsityksen mukaan muuta asutusta jo tuhansia vuosia aikaisemmin, tulee Suomessa luonnon geenivarojen omistukseen ja hallintaan suhtautua varauksella. Tämän vuoksi olisi saamelaiskäräjälain perusteissa ollut hyödyllistä käsitellä asioita myös historiallisesta näkökulmasta.

Hallituksen esityksen kohtaan 3. (Tavoitteet) on kirjattu: *”Kysymys on itsehallinnon kehittämisestä. Esitys ei vaikuta maankäyttöä ja elinkeinojen harjoittamista koskeviin edellytyksiin eikä koske yksityisille säädettyjä tai muutoin kuuluvia maa- ja metsäoikeuksia tai muita oikeuksia”*. Tämä perustelu, joka sinänsä on hukutettu lähes 200 sivuun tekstejä kansainvälisistä oikeudellisista julistuksista ja määräyksistä ja joista kaikkia ei ole Suomessa ratifioitu Suomen valtiota velvoittaviksi, määrittelee merkittävästi tämän lain tarkoitusta ja sen rajoittamaa saamelaiskäräjien toimivaltaa. Esitämme, että myös lakitekstiin kirjataan tästä määräys. Tämä hallituksen esityksen linjaus lisättynä lakitekstiin yhdessä täsmennetyn lakiluonnoksen 5 §:n viidennen momentin kanssa parantaisi yksityisen omaisuuden turvaa ja Suomen valtion yleisiä taloudellisia etuja saamelaisten kotiseutualueella.

Saamelaiskäräjälaki (974/1995) säättää saamelaiskäräjien tehtävistä koko Suomen alueella. Saamelaisten kieltä ja kulttuurin mukaisia elinkeinoja koskeva itsehallinto on sen sijaan voimassa ainoastaan saamelaisten kotiseutualueella (PL 121.4 §). Hallituksen esitys saamelaiskäräjälain muuttamisesta sisältää itsehallinnon lisäksi saamelaisten itsemääräämisoikeuden saamelaisten kotiseutualueella. Tämän on tarkoitus toteutua nyt säädettävällä lailla saamelaiskäräjien toiminnasta sekä viranomaisia sitovana laajana selvittämis-, yhteistoiminta- ja neuvotteluvälitteena eri hankkeiden ja säännösten valmistelussa sekä säännösten soveltamisessa (9 §). Tätä velvollisuutta täydentävät esityksen 9 a ja 9 b §:t mm. menettelysäännöksistä neuvotteluissa.

Perustuslain 17.3 §:n mukaan saamelaisilla on oikeus perusoikeutena ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Tätä oikeutta ei ole maantieteellisesti rajattu koskemaan vain

saamelaisten kotiseutualuetta. Saamelaisina elinkeinoina pidetään vakiintuneesti ainakin, kalastusta, poronhoitoa ja metsästystä sekä nykyään joiltain osin myös matkailuelinkeinoa.

Saamelaisten elinkeinotoiminta saa perustuslain suojaa myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Tällä on merkittävää vaikutusta elinkeinohankkeiden valmisteluun ja toteuttamiseen myös laajemmin Lapissa. Säädetävän lain esityksessä tätä kysymystä ei ole lainkaan otettu huomioon lain tosiasiallisena vaikutuksena. Vaikutuksia ei ole selvitetty tältäkin osin hallituksen esityksessä.

Jos siis esimerkiksi rautatie- tai tuulivoimahanke vaikuttaa merkittäväällä tavalla saamelaisen harjoittamaan elinkeinon muualla Lapissa tai jopa muualla Suomessa, hanke voi kariutua tai vaikeutua merkittävästi saamelaisten kulttuurin suojan takia.

Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisun (KHO 2022:38) mukaan saamelaisten oikeudet kieleen ja kulttuuriin ovat voimassa myös saamelaisalueen ulkopuolella. KHO määrää nimenomaisesti (s. 341), että saamelaisten oikeudet ovat voimassa myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella.

Säädetävän saamelaiskäräjälain sisällöllä tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia myös muun Lapin alueen elinkeinohankkeisiin. Tällaisia ovat ainakin kaavoitus, maa-ainesten otto, metsätalous, maatalous, rautatiet, tuulivoima, tiet, matkailu ja muu maankäyttö. Kysymys on jäänyt käsittelemättä tässä hallituksen esityksessä.

Lopuksi

Hallituksen esityksen 5.1 kohdassa todetaan: *"Ottaen huomioon, että vaaliluetteloon merkitsemisen kriteerit, eli oikeus määrätä omasta jäsenyydestään on saamelaisten itsemääräämisoikeuden ytimeen kuuluva asia, ainoastaan saamelaiskäräjien hyväksymä muotoilu on mahdollinen. Nyt esitetty muotoilu on saamelaiskäräjien hyväksymä"*.

Suomen valtiojärjestyksen perusteisiin kuuluva PL 3 § määrää: *"Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta, joka päättää myös valtiontaloudesta"*.

Suomen valtiosäännön Luku 6: Lainsäädäntö ei tunne mitään tahoja, jolta pitäisi saada ennakkohyväksyntä eduskunnan säätämään lakiin siitä riippumatta, mitä laki käsittelee. Kuulemis- tai neuvotteluveto ei saamelaiskäräjälaissa eikä lain hyväksymisessä ainakaan voi tarkoittaa pakollista ennakkohyväksyntää.

Itsemääräämisoikeus tulee kansainvälisistä sopimuksista ja sen kautta laajentaa Suomen perustuslain määräyksiä. Missä määrin tämä itsemääräämisoikeus voi syrjäyttää suomen valtiojärjestyksen ja perustuslaissa määrätyt itsehallinnon muodot muussa paikallishallinnossa, kuten kunnissa? Tämä asia eduskunnan valiokuntien tulee selvittää.

Saamelaiskäräjälakiesityksessä inarinsaamelaisten ja metsäsaamelaisten sekä kaikkien muidenkin Suomessa asuvien henkilöiden lähes kaikki perusoikeudet vaarannetaan antamalla suppealle, muutaman tuhannen henkilön ryhmälle laaja neuvottelu-oikeus viranomaisten kanssa, asianosaisia kuulematta, käytännössä kaikista asioista saamelaisten kotiseutualueella.

Saamelaiskäräjälain alkuperäinen valtuutus tulee perustuslain 121 §:n neljännen momentin määräyksestä. Tämän hallituksen esityksen (HE 100/2023 vp) sisältö on saamelaisten alkuperäiskansa-asemaan liittyvillä asioilla, ja itsemääräämisoikeudella lisättynä laajentunut koskemaan käytännössä kaikkea toimintaa saamelaisten kotiseutualueella. Tämä lakiesitys ja siinä annetut perustelut nykymuodossaan muodostavat merkittävän uhkan pohjoisimman Suomen kaikelle taloudelliselle ja yhteiskunnalliselle toiminnalle.

Tämä hallituksen lakiesitys ei ole Suomen valtiosäännön periaatteiden mukainen.

Seinäjoella 29.2.2024

Veikko Rintamäki, puheenjohtaja

Tenon kiinteistönomistajat ry:n hallitus